

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Великого Романа Ігоровича «Управління конкурентоспроможністю фермерських господарств», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент міжкафедрального наукового семінару факультету управління, економіки та права Львівського національного університету природокористування

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з темами науково-дослідної роботи.

Управління конкурентоспроможністю фермерських господарств є ключовим інструментом їхнього виживання та розвитку в сучасних умовах. Воно дає змогу забезпечити стійке зростання, підвищити якість продукції, оптимізувати витрати та зайняти вигідні ринкові позиції.

У зв'язку з глобалізацією конкуренція на аграрному ринку України посилюється. Українські фермерські господарства змушені конкурувати не лише між собою та великими сільськогосподарськими підприємствами, а й із зарубіжними виробниками, які мають доступ до сучасних технологій, дотацій і розвиненої інфраструктури. Необхідність адаптації до конкурентних ринкових умов зумовлена тим, що ці умови постійно змінюються під впливом коливань цін, параметрів попиту та пропозиції, технологічного прогресу і регуляторних змін.

Важливими чинниками конкурентоспроможності є інновації та сучасні агротехнології. Без їх впровадження фермерські господарства ризикують втратити свої позиції на ринку. Ефективне управління дає змогу впроваджувати екологічно безпечні практики, що додає конкурентних переваг. Підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств сприяє зміцненню продовольчої безпеки, зростанню експорту та покращенню добробуту сільського населення. Конкурентоспроможні фермерські господарства легше отримують фінансову підтримку, інвестиції та кредити. Управління конкурентоспроможністю допомагає реалізовувати бізнес-плани, що відповідають вимогам інвесторів та фінансових установ.

У соціально-економічному аспекті конкурентоспроможність фермерських господарств сприяє створенню робочих місць у сільській місцевості, зниженню рівня безробіття, соціальної напруги та міграції сільського населення до міст або за кордон. У контексті співпраці з ЄС українські фермери мають змогу виходити на нові ринки, але для цього потрібно відповідати європейським стандартам якості та безпеки.

Усе вищезазначене обумовлює високу актуальність проведеного Романом Великим дослідження.

Дослідження, результати якого представлені в дисертації, виконане в межах наукової теми факультету управління, економіки та права Львівського національного університету природокористування «Механізми забезпечення

інноваційного розвитку аграрного сектора економіки та сільських територій» (номер державної реєстрації 0121U108898, 2021–2025 роки). Внеском у виконання цієї теми стали напрацювання дисертанта, які стосуються методики оцінки конкурентоспроможності фермерських господарств та визначення ефекту від реалізації управлінських рішень, обґрунтування інструментарію та формування механізмів управління конкурентоспроможністю фермерських господарств.

2. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів.

Дисертаційна робота є самостійно виконаним і завершеним науковим дослідженням. Наукові результати, наведені в дисертації, одержані особисто автором. Вони в сукупності сприяють вирішенню важливого наукового завдання – обґрунтування теоретико-методичних засад і розробки практичних рекомендацій щодо оцінки рівня конкурентоспроможності та застосування інструментарію для реалізації механізмів управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. Опубліковані наукові праці містять положення, висновки і пропозиції, сформульовані особисто автором.

Елементів фальсифікації, плагіату та запозичень, які свідчили б про порушення академічної доброчесності, в дисертаційній роботі Р. І. Великого не виявлено. Використання текстів інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела.

3. Достовірність та обґрунтованість результатів проведених досліджень.

Наукові положення, висновки і пропозиції, які містяться в дисертаційній роботі Р. І. Великого, достатньо обґрунтовані й достовірні, що підтверджується: належним опрацюванням літературних джерел, які включають наукові праці учених з питань діяльності фермерських господарств, формування їх конкурентоспроможності; використанням офіційної інформації Державної служби статистика України та даних обліку і звітності фермерських господарств; комплексним застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема абстрактно-логічного, аналізу та синтезу, порівняння, узагальнення, абстрагування та конкретизації, монографічного, SWOT-аналізу та ін.

Підтвердженням належного наукового рівня результатів дослідження є їх апробація на науково-практичних конференціях, публікація в наукових фахових виданнях, впровадження наукового доробку дисертанта у практику, що засвідчується відповідними документами.

4. Ступінь наукової новизни та практичне значення основних результатів дисертації.

Дисертаційна робота містить наукову новизну, яка представлена у вигляді конкретних положень, що стосуються обґрунтування теоретичних, методичних та практичних аспектів і рекомендацій стосовно формування механізмів управлінського впливу для коригування рівня конкурентоспроможності фермерських господарств. Основні положення наукової новизни полягають у наступному:

удосконалено

понятійно-термінологічний апарат шляхом доповнення сутності поняття «управління конкурентоспроможністю фермерських господарств», в якому доведено необхідність тлумачення його не лише як напряму менеджменту, але і як забезпечувальної умови формування конкурентних переваг, що дасть змогу сімейним фермам та малим фермерським господарствам за рахунок реалізації невеликих обсягів унікальної продукції та лояльності покупців домогтися бажаного рівня конкурентоспроможності та генерування достатньої для відтворення маси прибутку;

методичні засади оцінки конкурентоспроможності фермерських господарств через поєднання статичної, динамічної та якісної оцінки окремого чинника конкурентних переваг і розрахунку інтегрального показника (коефіцієнта конкурентних переваг), що дасть змогу менеджменту фермерського господарства прогнозувати рівень майбутньої конкурентоспроможності, контролювати ефективність виконання ухвалених рішень та здійснювати коригуючі дії;

уніфіковану методику оцінки конкурентоспроможності, в основу якої покладено інтеграцію чинників конкурентних переваг, придатну для використання з урахуванням обмеженої інформаційної бази фермерських господарств, що дає змогу стратегічно планувати розвиток агробізнесу та підвищувати конкурентоспроможність;

управлінський інструментарій, який для формування конкурентних переваг охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на адаптацію фермерського господарства до умов аграрного ринку, впровадження інновацій, оптимізацію витрат, підвищення якості продукції та визначення ефекту від реалізації управлінських рішень, що дає змогу вчасно скоригувати стратегію підвищення конкурентоспроможності або змінити підходи для зменшення ризиків та зниження невизначеності;

набули подальшого розвитку

теоретико-прикладні засади управління фермерськими господарствами, які вимагають традиційних знань та сучасних підходів у зв'язку із поєднанням виробничої, комерційної, соціальної та екологічної складових функціонування фермерства, що проявляється у виокремленні конкурентоспроможності як окремого об'єкта планування та управління для цілеспрямованого впровадження ініціативи сталого розвитку в сільській місцевості;

механізми функціонування фермерських господарств, у тому числі сімейних ферм, які стосуються збереження і розвитку потенціалу ланцюгів постачання та локальних ринкових ніш, що сприяє адаптації організаційної структури сільського господарства України до моделі Європейського Союзу, розширенню виробничої інфраструктури для збільшення доданої вартості фермерської продукції, залученню органів місцевого самоврядування на засадах державних і регіональних програм розвитку сімейних ферм до управління конкурентоспроможністю фермерських господарств;

науково-практичні підходи інституційного регулювання конкурентного середовища аграрного ринку із розширенням повноважень неурядових організацій для створення ефективної екосистеми управління в аграрному секторі, яка поєднує ресурси, знання і практичні інструменти стимулювання інноваційних процесів, що сприяє забезпеченню рівних умов для усіх учасників ринку та захисту фермерських господарств від недобросовісної конкуренції;

інноваційно-креативна модель управління конкурентоспроможністю фермерських господарств, націлена на розвиток та впровадження запропонованого переліку альтернативних управлінських рішень у межах інноваційної концепції управління *Lean production*, що допоможе фермеру на засадах креативного управління виявити та усунути зайві витрати на кожному етапі виробництва, сприятиме підвищенню мотивації персоналу через залучення їх до процесу вдосконалення та прийняття рішень, тим самим формуючи нову соціально-професійну компетенцію – управлінську креативність;

механізм маркетингового управління конкурентоспроможністю з виокремленням маркетингових стратегій та маркетингових інструментів для пошуку фермерським господарством власної ринкової ніші, переважання над конкурентами, визнання такого переважання кінцевими споживачами, розуміння потреб клієнтів та перетворення одноразових покупців на лояльних клієнтів фермерського господарства.

5. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Гнатишин Л.Б., Великий Р.І. Система та механізм управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК*. 2021. № 28. С. 5–10 (0,57 авт. арк., дисертанту належить 0,37 авт. арк.; автором охарактеризовано сукупність чинників, що визначають конкурентоспроможність з позиції процесного підходу та змодельовано ланцюг механізму управління конкурентоспроможністю фермерських господарств).
2. Гнатишин Л. Б., Великий Р. І. Підґрунтя формування системи управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 64. С. 30–35. (0,64 авт. арк., дисертанту належить 0,40 авт. арк.; автором окреслено інтегровану сукупність впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на рівень конкурентоспроможності фермерських господарств).
3. Великий Р. І. Інноваційно-креативна модель управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК*. 2022. № 29. С. 84–86. (0,48 авт. арк.).

Матеріали наукових конференцій

4. Гнатишин Л.Б., Великий Р.І. Чинники впливу на конкурентоспроможність фермерських господарств. *Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств*: Матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. щорічної інтернет-конф. (Львів, 25-27 трав. 2020 р.). Львів, 2020. С. 77-79 (0,12 авт. арк., дисертанту належить 0,1 авт. арк.; автором охарактеризовано чинники впливу на конкурентоспроможність фермерських господарств).
5. Великий Р.І. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: збірник матеріалів ІІ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Львів, 18-20 берез. 2020 р.). Львів, 2020. С. 30-32 (0,13 авт. арк.).
6. Великий Р.І. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Внесок молодих вчених у соціально-економічний розвиток західного регіону*: матеріали наук.-практ. форуму, (Кам'янець-Подільський, 25 лют. 2021 р.). Кам'янець-Подільський, 2021. 60-61 с. (0,1 авт. арк.).
7. Великий Р.І. Чинники впливу на конкурентоспроможність фермерських господарств. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Львів, 17-19 берез. 2021 р.), Ч. 2. Львів: ЛНАУ, 2021. 29-30 с. (0,12 авт. арк.).
8. Гнатишин Л.Б., Великий Р.І. Інноваційна складова розвитку фермерських господарств. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій*: матеріали Міжнар. наук.-практ. форуму (Львів, 5–6 жовт. 2021 р.). Львів, 2021. С. 37-40. (0,2 авт. арк., дисертанту належить 0,1 авт. арк.; автором визначено вплив інновацій на конкурентоспроможність фермерських господарств).
9. Великий Р.І. Методичні аспекти дослідження управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матеріали ІV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Львів, 22-23 берез. 2022 р.). Ч. 2. Львів: ЛНАУ, 2022. 47-48 с. (0,1 авт. арк.).
10. Гнатишин Л. Б., Великий Р. І. Стратегії досягнення конкурентних переваг фермерськими господарствами. *Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій*: матеріали ХХІІІ Міжнар. наук.-практич. форуму, 4–6 жовтня 2022 р. Львів: ЛНУП, 2022. С. 44-46 (0,2 авт. арк., дисертанту належить 0,1 авт. арк.; автором охарактеризовано властиві для фермерських господарств конкурентні переваги).
11. Великий Р. І. Структура управління конкурентоспроможністю фермерських господарств. *Фінансове регулювання зрушень у економіці України*: збірник тез доповідей учасників VI Міжнар. наук.-практ.

Интернет-конференції (Мукачево, 29 берез. 2022 р.) Мукачево: Вид-во МДУ, 2022. С. 16-17. (0,1 авт. арк.).

За результатами дослідження опубліковано 11 наукових праць, серед яких: 3 статті у наукових фахових виданнях, 8 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій. За кількістю та якістю наукові праці Р. І. Великого, в яких опубліковані результати його дослідження, відповідають вимогам пп. 8 і 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44.

6. Оцінка мови і стилю дисертації.

Матеріал дисертаційної роботи викладений у логічній послідовності, доступний для сприйняття. Робота написана літературною українською мовою в науковому стилі. Таблиці та схеми виконані відповідно до встановлених вимог.

7. Практична цінність результатів дослідження.

Реалізація розроблених у дисертації рекомендацій сприятиме формуванню набору інструментів управлінського впливу на конкурентоспроможність у системі управління фермерських господарств.

Пропозиції щодо формування моделі інституційного забезпечення регулювання конкурентного середовища аграрного ринку та розширення інституційних повноважень неурядових організацій для цілей управління конкурентоспроможністю фермерських господарств взяті до уваги Департаментом агропромислового розвитку Львівської обласної військової адміністрації для розробки практичних заходів з реалізації Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року та Комплексної програми підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області на 2021-2025 роки (довідка № 01-38/19 від 15.11.2024 р.).

Рекомендації щодо інституціоналізації сімейного фермерства для запуску механізму легалізації і трансформації особистих селянських господарств у сімейні ферми, а також виокремлення шляхів та інструментів підтримки, популяризації та стабільного функціонування фермерських господарств будуть використані в реалізації ключових положень Стратегії розвитку Добротвірської громади на період до 2027 року (довідка № 1230/04-04-1/24 від 08.11.2024 р.).

Методику визначення ефекту від реалізації управлінських рішень з метою покращення рівня конкурентоспроможності взяло до уваги фермерське господарство Іваніцького Р. Є. (довідка № 3 від 10.10.2024 р.).

Фермерське господарство «Галичани-Агро-Ленд» взяло до уваги пропозиції щодо переліку маркетингових інструментів та шляхів використання маркетингових стратегій в управлінні конкурентоспроможністю (довідка № 02/10 від 02.10.2024 р.).

Науково-методичні положення дисертаційної роботи використовують у навчальному процесі Львівського національного університету природокористування під час викладання дисциплін «Аналіз господарської діяльності», «Економічний аналіз та ринкові дослідження», «Управління конкурентоспроможністю та ефективністю бізнесу» (довідка № 01-20-02-1322 від 15.11.2024 р.).

8. Рекомендація дисертації до захисту в спеціалізованій вченій раді.

Дисертаційна робота Великого Романа Ігоровича «Управління конкурентоспроможністю фермерських господарств» є завершеним науковим дослідженням, виконаним дисертантом особисто, що свідчить про достатній рівень наукової підготовки її автора. Проведені дослідження та отримані результати привносять суттєвий внесок у вирішення питань, які мають важливе значення для економічної науки і практики. Робота містить обґрунтовані й достовірні висновки та пропозиції.

Дисертація Великого Романа Ігоровича «Управління конкурентоспроможністю фермерських господарств» відповідає спеціальності 073 Менеджмент та вимогам пп. 5, 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44.

Дисертація Великого Романа Ігоровича «Управління конкурентоспроможністю фермерських господарств» рекомендується до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 Менеджмент.

Головуючий на науковому семінарі
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва та
торгівлі Львівського національного
університету природокористування

Ігор ЯЦІВ

